

PŘÍBĚHY NAŠICH SOUSEDŮ

NÁVRAT DO VLASTI

Příběh pana Františka Beneše

Moji rodiče přišli z Čech (*Rakousko – Uhersko, oblast Hlinsko*) do oblasti Volyně (*Volynská oblast, dnešní Ukrajina, severozápad země, u hranic Polska a Běloruska, hl. město Luck*) na pozvání carského Ruska kolem roku 1860. Ruský car nabízel lesy k zúrodnění, protože Ukrajinci neuměli obdělávat půdu. Ukrajinci ale neměli Čechy v oblibě, mezi Čechy a Ukrajinci nepanovaly příliš dobré vztahy.

Sergejevka, listopad 1943

Naše vesnice (*Sergejevka, oblast Volyně, Luck*) byla vypálena na podzim roku 1943. Domy v plamenech, všude ležela těla mrtvých i zraněných lidí, nesnesitelný pohled na všechno to

utrpení. Bylo mi dvacet let. Pomáhal jsem spolu s ostatními dům od domu. Snažili jsme se hasit, zachraňovat zraněné, někteří umírali i několik hodin. Celkem jsem byl ve třech staveních, dál už jsem neměl sílu a vrátil se domů. Náš dům naštěstí nebyl zasažen.

Všichni měli strach, báli jsme se dalšího přepadení. Rodiny spolu s dětmi musely uprchnout do polí i přes to, že byla zima. Přicházel večer. Vystrašené děti byly zabalené v peřinách. Sněžilo a foukal severní vítr. Byli jsme ve střehu. Děti brečely, nevěděly, co se děje a my jsme jen doufali, že nás vojáci nenajdou.

Narukování na vojnu, duben 1944

Se starším bratrem Břetislavem jsme se dobrovolně přihlásili do armády, narukovali jsme 11. dubna 1944. Bylo právě Velikonoční pondělí. Doufali jsme, že se potom spolu s frontou vrátíme zpět do Česka. Když jsme odcházeli z naší vesnice, Němci zpozorovali, že se něco děje. Začali po nás střílet z minometů, ale někdo zapískal, a tím nás upozornil na hrozící nebezpečí. Další den jsme došli do Lucku. Zde nás přijímal generál Prionka.

Cestou, jak jsme se blížili k Lucku, všude kolem cesty ležela těla Němců. Byli mrtví již několik dní, bosí, bez kabátu, seděli na nich havrani. Říkali jsme si mezi sebou, že tak možná budeme vypadat i my.

Mezi narukovanými se nás, z pěti vesnic, sešlo celkem osmnáct muzikantů. Uměl jsem hrát na trubku a harmoniku. Velitel nám vydal rozkaz: „*Muzikanti zahrajte, dáme se na pochod.*“ Šli jsme v čele, byl vydán signál k pochodu, hráli jsme vojenský pochod, celkem nás bylo přibližně 200 – 300 mužů, pochodovali jsme přes město. Major nám ukázal, abychom vybočili z řady a nepřestávali hrát. Čekali jsme, kdy nás pustí, všichni už byli dávno před námi.

V Lucku zůstala malá skupina lidí z českého štábu. Řekli nám: „*Vy rukovat nebudete, vy nám tady budete hrát.*“ Pět týdnů nás drželi. Už jsme se obávali, že nás pošlou na Sibiř. Odmítali jsme hrát, drželi jsme hladovku. Nakonec nám řekli, že jim musíme nechat naše hudební nástroje, a pak nás pustí k našemu štábu. Někteří kluci nejprve nesouhlasili, ale později na podmínku přistoupili. Následující den ráno nám oznámili, ať se připravíme. Další den jsme nastoupili do auta. Nikdo z nás přesně nevěděl, kam nás vezou. Nakonec jsme poznali, že jedeme do Dubna (*Dubno, západní Ukrajina, Rivenská oblast*), tam jsme se konečně připojili k našemu štábu.

Výcvik, příprava na frontu

Náš výcvik probíhal v Rumunsku. Jednou k nám přijel generál Píka spolu se Zdeňkem Nejedlým (v roce 1943 byli na návštěvě ve městě Sadagura, okres Rovno).

Nyní přijeli v okamžiku, kdy jsme měli za sebou několika měsíční výcvik, v ten den jsem měl uvítací stráž u hlavní brány. Generál Píka k nám měl proslov: „*Kluci, za krátko už půjdete na bojiště.*“ Neřekl nám, kam půjdeme. To bylo zřejmé, až když jsme byli na místě, šest kilometrů za Krosnem (*město Krosno leží na řece Wisloka, jihovýchod Polska, Podkarpatské vojvodství.*). Byl jsem přiřazen k střeleckému oddílu (chystal jsem střeleckou municí), dále jsem byl muzikant. Připravovali jsme se do boje. Panovaly zde otřesné hygienické podmínky, nedostatek jídla. Byli jsme rádi, když jsme dostali kousek starého chleba.

Fronta, boj o Duklu, návrat do rodné země

Na Duklu dobrovolně narukovalo celkem 12 tisíc Volyňských Čechů. Byl to obrovský přínos, byla vytvořena 3. brigáda. V Sadaguře (*Sadagura, Ukrajina, Černivecká oblast*) probíhal výcvik. Gen. Klapálek nechtěl Duklu přijmout, věděl, že to budou lidská jatka. Moskva jej ale nutila dál. Gen. Klapálek řekl: „*Půjdeme k Maďarům, směr Zakarpatská Rus*“. Generál Ludvík Svoboda Duklu ovšem přijal. Na hranicích jsme hráli hymnu nejprve uvítací, potom pohřební.

Během prvního dne bojů na Dukle z nás udělali Němci takový průstřel, že ze dvou brigád zůstala jedna. Sypali do nás, jak sypali. Z naší vesnice Sergejevky zemřeli bratři Pižlovi, Hruška a kluci Kendíkovi, pět kamarádů bylo raněných.

To všechno bylo načasované, proto Dukla. Stalin řekl: „Raději, ať jsou mrtví, jinak budou mluvit o mém režimu.“ Nestál o to, aby Volyňští Češi válku přežili.

Návrat rodičů do Čech, 1947

Mnozí z Volyňských Čechů, kteří zůstali na Ukrajině, toužili po návratu do rodné vlasti. Čechům na Ukrajině, pod Stalinovým režimem, bylo čím dál hůře. Také moji rodiče a nejmladší bratr Miroslav chtěli nazpět do Čech. Přišli Rusi. Otcí říkal komisař z okresu: „*Beneš za čem ty ujižd'aješ, my za vámi přijd'om!*“

Stalinův režim neměl zájem Volyňské Čechy posílat do Čech. Rusové z počátku nechtěli rodiče pustit. Bylo to těžké. Spolu s bratrem jsme jim říkali: „My domů nepojedeme, my nemůžeme, zakarpatští Ukrajinci by nás zavřeli“. Yuri Butsko, Hyčka, Jozsev Drbán a dalších 200 000 jich tam uteklo. Snad každý z nich byl hrdina. Byli to tak věrní kluci, stateční, a republiku měli tolik rádi.

A tak jsme doufali, že se rodičům i bratrovi podaří dostat za námi do Československé republiky. Zatím, přibližně sedm měsíců po válce, nás převeleli na hranice (česko-německé

lesy v Pobořanech). Měli jsme za úkol hlídat celou oblast, udržovat pořádek. Bylo to období odsunu Němců z pohraničí. Němci nám ani problém nedělali, utíkali, spíš Rusové nám dělali problém. Rusi znásilňovali ženy. Stříleli na kamaráda, kluci se mu snažili pomoci, kamarád nepřežil.

Náš velitel Rejzek měl na starost nás a dalších 14 vesnic. Každý den jsme jezdili do všech vesnic přidělené oblasti, zda Rusové nebo Němci něco neprovedli. Rusi obsadili lesy v Pobořanech. Udělali hnízda a zaminovali celý les. Celou dobu tam byli.

Najednou přišla zpráva o demobilizaci a nařízení - pojedete na jižní Moravu! Náš kapitán byl odvelen spolu s námi do Mikulova. Když jsme dorazili, estébáci obstoupili vesnici. Měli jsme zbraně a oni si mysleli, že budeme střílet. Zbraně jsme museli odevzdat.

V roce 1947 se podařilo mojí rodině, ale i mnohým dalším, vrátit se zpět do rodné vlasti. Nemáte tušení, co to pro nás všechny znamenalo!

Přišel rok 1948, dostal jsem avízo, ať přijdu na obecní úřad. Když jsem se dostavil, řekli mi, že si musím vybrat mezi státním statkem a kolchozem. Řekl jsem: „*Když nebude jiná možnost, tak raději do státního statku. V kolchoze jsou lidé, kteří pochází z hor a se zemědělstvím nemají moc zkušeností*“. Nechtěl jsem, bylo chvíli po válce, činili na nás nátlak, měli jsme malé dítě. Vyhržovali mi: „*Beneši, než půjdete pryč musí být jasno buď, ano a nebo ne. Jestli odmítnete vstoupit do družstva, tak tady také nemusíte být a budete přeložen*“. Dali mi nůž na krk a já se musel podepsat. Podepsal jsem se 3krát, ale kdybych ten podpis viděl, tak bych ani neřekl, že je můj, tak mi bylo!

Nakonec jsme spolu se ženou pracovali 28 let v JZD. Postupem času museli lidé dát svůj majetek do družstva. Platy byly malé, někdy jsme měli oba dohromady 500Kč/měsíc, někdy ani to ne. Postupně se nám narodily 4 děti. Neměli jsme ani na pleny, a tak jsem je musel vyrábět ze starých povlaků. Mateřská dovolená byla v té době jen 6 týdnů.

Na závěr

Na Volyni jsem vyrůstal spolu se svými bratry. Byli jsme tři kluci. Později se stal tatínek starostou obce, musel být k dispozici kdykoliv, i večer, kdyby přijeli Rusové,

Banderovci (Banderovci původně byli na straně Němců. Nakonec je však zradili a na konci války pomáhali osvobodovat Prahu).

Pamatuji si, že jednou jsme byli s maminkou sami doma. Přišel komisař z okresu, chtěl jednat se starostou. V té době byla veliká bída. Komisař si řekl o jídlo, místní kořalku. Přestože byla taková chudoba, připadal nám dětem, pořádně vypasený. Matka mu musela nalít, měli jsme strach.

Nařídili tehdy, že všechno obilí se musí odvézt do Senkevičovky. Byla to obec vzdálená 9 km od Sergejevky. Nebyly tam ani žádné pořádné, zastřešené prostory, navozilo se tam hodně obilí. Další den přšelo. Než obilí uschlo, bylo zapařené, shnilé, ale i tak jsme museli uposlechnout a příkaz splnit. I takový byl život Volyňských Čechů na Ukrajině.

Proto jsme tolik stáli o to, vrátit se do rodné země. A tady? Nakonec ani tady v Čechách Volyňáci nebyli braní příliš dobře. Závist? Posměšky. Ale vždyť lidé, sotva si stihli na Ukrajině něco nahospodařit, opustili svá hospodářství. Ano, mohli část majetku rozprodat, vzít si s sebou. Ale tady začínali znovu, snažili se a ti, co neuměli hospodařit, pak záviděli těm, co hospodařit uměli lépe.

I přes všechny těžkosti to bylo dobré rozhodnutí. V roce 1968 se nám podařilo spolu s manželkou, podívat se zpět do rodné vesnice, na Sergejevku. Kde byla ta naše vesnice, obdělaná pole, louky, kvetoucí sady? Všechno zbídačené, zničené. Hřbitovy zarostlé. To už nebyl náš domov.

Zpracovaly žákyně 8. ročníku ZŠ Mutěnická, Brno:

Kateřina Jouklová, Sabina Levíčková, Gábina Šedivá, Kateřina Šumberová, Lucie Zábojniková

Ilustrace:

Lucie Zábojniková

Fotodokumentace:

- 1. S bratrem Břetislavem.
- 2. S bratrem Břetislavem.
- 3. Armádní kapela.
- 4. Uniforma pana Beneše.
- 5. S kamarády po válce.
- 6. Setkání u pana Beneše.

6

